

Ansvarlig realisme

Taler
Børge Brende

Dato
7 mars 2017

Sted
Stortinget

Omstendigheter
Utenrikspolitisk redegjørelse 2017

1 President,

Fjorårets utenrikspolitiske redegjørelse ble omtalt som mollstemt.

5 Jeg skulle gjerne holdt årets redegjørelse i et lysere toneleie. Og heldigvis er det positive ting å berette:

- Fra bedring av levevilkår, utdanning og helse for millioner av fattige,
- via seier for demokratiet i Gambia, fortsatt fremgang for freden i Colombia og
- 10 Sri Lanka og flere skritt fremover i kampen mot Isil,
- til normaliseringen av forholdet til Kina.

Men vi må ta innover oss helheten i det utenrikspolitiske bildet. Den internasjonale uroen har satt seg og utfordrer oss på enda mer grunnleggende

15 måter enn vi erfarte i fjor.

Krisene i Midtøsten og Nord- og Vest-Afrika stikker dypt. De fortsetter å ta

20 tusener av menneskeliv, motiverer brutal terror og sender store folkegrupper på flukt.

Statssystemet i regionen som i stor grad ble formet av europeiske stormakter tidlig i forrige århundre, er under sterkt press. Syria-konflikten har pågått lengre

25 enn andre verdenskrig.

Jemen har kommet i skyggen av andre konflikter, men rommer menneskelig

lidelse av ufattelige dimensjoner.

30

Faren er stor for at midlertidige fremskritt i konfliktrammede regioner følges av nye og dypere kriser for skjøre statsdannelser. Med tragiske resultater for lokalbefolkningen.

35 I fjor krysset 180.000 mennesker Middelhavet for å nå Italia. Den politiske, økonomiske og demografiske utviklingen som skapte den første store migrasjonsbølgen forblir alvorlig. Selv om migrasjon fra Tyrkia mot Europa ble redusert i 2016, vil migrasjon fortsette å utfordre oss fremover.

40 Terrortrusselen har blitt en del av Europas sikkerhetsutfordringer, og viser sammen med migrasjonsutfordringene hvor tett vår egen sikkerhet er flettet sammen med konfliktområdene sør og øst for Middelhavet.

Konflikten i Ukraina pågår for fullt. Nylig erfarte vi ny eskalering med tap av
45 menneskeliv.

Polarisering og politiske konflikter øker i mange land i Øst-Europa, på Balkan og i Tyrkia. Presset på regionen fra et mer aggressivt Russland vokser, mens vi ser et mer innadvendt EU som sliter med oppslutning og samhold i mange land.

50

Finanskrisen og dens etterdønninger forsterket turbulensen i en globalisert økonomi som ikke har greid å gjenvinne den opprinnelige vekstkraften. En vekstkraft som er nødvendig for å skape de jobber og sikre den stabiliteten alle
55 ønsker.

De vestlig-ledete forsøkene på å fremme demokrati og stabilitet i sårbare stater sør og øst for Middelhavet siden 2001 har ikke skapt de ønskede resultatene. Invasjonen av Irak var mislykket og fikk store negative ringvirkninger.

60

Autoritære regimer fester grepet i stabilitetens navn. Fremme av demokrati og menneskerettigheter møter motvind.

Brexit og den politiske utviklingen i USA illustrerer hvordan politiske
65 maktsentra mister kontakten med store velgergrupper. Bølger av populisme, mobilisering mot migrasjon og misnøye med økonomisk politikk truer med å

svekke politiske institusjoner og stabilitet.

- 70 Utviklingen truer med å slå sprekker i den liberale verdensorden som er bygget opp de siste 70 årene. Mens vi lenge nærmest har tatt for gitt en stadig styrking av denne verdensordenen, spør vi oss nå om hvordan den kan opprettholdes.

- 75 Problemene fordypes gjennom en kaotisk global informasjonseksplasjon. Våre forestillinger om sant og usant, rett og galt, utfordres. Stadig flere orienterer seg i verden via uredigerte lett manipulerbare innholdsplattformer.

- 80 Faren øker for at individer og grupper murer seg inne i egne ekkokammer. Mer enn noen gang trenger vi en kritisk offentlighet preget av sannhetssøkende debatt, mens vilkårene for dette undergraves flere steder.

- 85 Til sammen utfordrer dette mye av det vi har oppnådd siden andre verdenskrig.

Men nettopp når det stormer rundt oss på denne måten er det viktig å være oss bevisst de seirene vi har vunnet og de institusjonene verdenssamfunnet har bygget de siste sytti årene.

- 90 Det er dette som gir oss både plattform, motivasjon og retning i arbeidet for å fremme norske interesser og for en verdensorden som ivaretar de grunnleggende verdiene som betyr så mye.

- 95 For det første: Enten vi bruker globale, europeiske eller norske briller har verden gjort enorme fremskritt siden 1945.

- 100 I kjølvannet av to verdenskriger med titalls millioner drept har vi, stein på stein, steg for steg, år for år, bygget en verdensorden som har sikret stabilitet, fred, trygghet, frihet, demokrati og velstand for stadig større deler av verdens raskt voksende befolkning.

Med FN-pakten, folkeretten og en omfattende vev av internasjonale institusjoner som fundament.

- 105 For det andre: Den frie verdens seier i 1990 illustrerte sprengkraften i frihet,

demokrati og menneskerettigheter som et gradvis mer universelt normgrunnlag for moderne nasjonalstater.

- 110 Ingen skal si at disse normene ikke utfordres i dag. Men FNs menneskerettskonvensjoner står støtt. Trusler mot og brudd på menneskerettighetene er ikke noen nye normal, men avvik fra den grunnleggende normen som våre politiske samfunn bygger på.
- 115 For det tredje: Slutten på den kalde krigen innebar også slutten på kampen mellom rivaliserende økonomiske systemer. Vi nærmet oss en felles økonomisk virkelighetsforståelse basert på liberale økonomiske prinsipper, frihandel og et fritt næringsliv, innenfor forutsigbare multilaterale rammer.
- 120 For det fjerde: I et historisk perspektiv har den økonomiske veksten de siste syv tiårene vært uten sidestykke. Veksten har også blitt fordelt 3 på ingen måter perfekt, men på en måte som har løftet milliarder av mennesker ut av fattigdom.
- 125 For det femte: Svart røyk fra store fabrikkpiper var lenge positive uttrykk for økonomisk aktivitet og en jobb å gå til. De siste tiårene har verdenssamfunnet tatt innover seg økosystemenes sårbarhet, at naturen har en tålegrense og at klimaendringene er en av de aller største truslene mot fremtidige generasjoners velferd og trygghet.
- 130 Klimaenigheten fra Paris 2015 og ratifiseringen av avtalen i fjor, de nye bærekraftsmålene og det omfattende byggverket av globale og regionale miljøavtaler representerer miljøpolitiske kvantesprang sammenlignet med situasjonen for bare noen tiår siden.
- 135 ***
- Til sammen utgjør disse fem punktene en historisk imponerende europeisk og global orden som sørger for at stadig flere av verdens borgere nyter godt av fred, frihet, demokrati og velferd.
- 140

Å videreutvikle disse pilarene for global orden går helt til kjernen av norske interesser.

Norge har deltatt aktivt i utviklingen av dette byggverket. Vi har plassert oss godt og virkelig brukt de mulighetene denne verdensordenen har gitt oss.

150 Vi er godt integrert i europeisk økonomi og slår godt fra oss i den globale økonomiske konkurransen. Norge setter klare fotavtrykk som teknisk avansert og fremtidsrettet ressursnasjon på områder som energi, finans, skipsfart, sjømat og den blå økonomien.

155 La meg gi noen raske eksempler: Vi bygger på vår maritime tyngde og er verdensledende innenfor fremtidsnæringer som grønn skipsfart og industriell og bærekraftig sjømatproduksjon. Verden ser til Norge når vi går foran med fremsynt elbil-politikk.

160 Og jeg vil også nevne Cepi - den nye koalisjonen for epidemisk beredskap og innovasjon. Her viser igjen Norge lederskap på det globale helseområdet. Cepi er en offentlig-privat koalisjon som skal utvikle vaksiner mot epidemier og også på andre måter forebygge fremtidige helsekriser. Initiativet har vakt stor internasjonal oppmerksomhet, og hovedkvarteret blir i Oslo.

165 President,

Vi lever i motsetningenes tid. Epokegjørende fremskritt trues nå av akutte utfordringer mot den orden vi har skapt: Hvordan forstår, tolker og håndterer vi disse endringene?

170 I fjorårets redegjørelse omtalte jeg det som en voksende uforutsigbarhet og sårbarhet, at vi ikke lenger kan ta fortsatt fremgang for gitt.

175 Jeg tror mye av uroen som brer seg nå henger sammen med den store optimismen som preget vår del av verden fra 1990 og utover.

Noen spådde til og med slutten på historien, i betydningen at Vesten hadde vunnet, ingen rivaliserende systemer ville på nytt kunne utfordre demokratiet, friheten og markedsøkonomiens seiersgang verden over.

180 Vi spør oss derfor om dagens konflikter og uro er midlertidige tilbakeslag på en vei mot en stadig bedre og tryggere verden, eller opplever vi en ny normal, en verden som blir farligere, mer ustabil og mer uforutsigbar?

Det er, dessverre, lite som tyder på at spenningsnivået vi opplever nå vil reduseres med det første. Jeg tror vi må være forberedt på nye og enda mer krevende utfordringer.

190 I alt for stor grad har vi tatt demokratiets seiersgang for gitt.

Vi har trodd på rasjonaliteten, en opplyst samfunnsdebatt og våre politiske systemers evne til å håndtere globalisering og fordele globaliseringens gevinster til alle folkegrupper. På demokratiets evne til nærmest automatisk å dyrke frem
195 de beste lederne. Og tilsvarende på de store samfunnsbærende politiske partienes evne til fornyelse og samfunnsbygging.

Vi var ikke forberedt på hvor raskt migrasjonsbølgene, voksende terrorfare, økonomisk og sosial fremmedgjøring og manglende fremtidshåp setter selv de
200 mest robuste samfunns-systemene under press.

Dette er dagens virkelighet, når Europa de nærmeste månedene står foran en rekke viktige valg som kan drive oss lenger unna de politiske visjonene vi har arbeidet hardt for å realisere.

205

Nå er det viktigere enn noen gang at vi mobiliserer for å:

- Konsolidere demokratiet og verdiene vi bygger på.
- Gjenvinne momentum i møte med egne utfordringer og det krevende
210 konfliktbildet sør for og øst i Europa.
- Revitalisere det imponerende byggverket av institusjoner som gjør oss langt bedre rustet til å løse kriser enn vi har opplevd i tidligere epoker.
- Og steg for steg å sikre at de storpolitiske brottsjøene siden 2014 blir et kort og lærerikt mellomspill og ikke den nye normalen i internasjonal politikk.

215

Verdiene og de grunnleggende norske interessene ligger fast, men utfordringene i verden rundt oss fordrer kontinuerlig refleksjon rundt grunnlaget for
220 utenrikspolitiske valg, og hvordan vi prioriterer.

Når jeg nå går fra analyse til politisk handling jeg vil fremheve følgende fem

pilarer:

225

For det første: Vi må prioritere det viktigste: sikkerhet, trygghet og velferd for norske borgere og det norske samfunnet. Dette står i sentrum når regjeringen snart legger frem Veivalg-meldingen.

230

Vi skal være en tydelig, gjenkjennelig og forutsigbar venn av våre venner og allierte. Det transatlantiske samarbeidet møter nye utfordringer men er viktig som aldri før. Vi øker investeringene i forsvaret, i samfunnssikkerhet, og står sammen med nære allierte i omstillingen av Nato.

235

For det andre: Vi må styrke de allerede gode forbindelsene med allierte og venner i våre nærområder. Det nordiske fellesskapet er særst viktig.

240

Europeiske tungvektene som Tyskland, Frankrike og Storbritannia er sentrale handelspartnere, og de blir stadig mer relevante sikkerhetspolitiske ankerfester for Norge.

245

I 2017 er G20 en viktig plattform for å fremme norske interesser og internasjonalt samarbeid. Tyskland, som er formann for G20 i år, har invitert Norge som gjesteland.

250

Den tyske invitasjonen kommer fordi Norge og Tyskland står hverandre nært i synet på verden rundt oss, og fordi vi allerede samarbeider om løsning av mange globale problemer.

For det tredje: Vi fortsetter å bygge det norske samfunnet. Utenriks- og innenrikspolitikk henger stadig tettere sammen. En solid økonomi og et sterkt og modent demokrati er unike ressurser i møte med utenrikspolitisk turbulens.

255

Vi fører en offensiv interessepolitikk, med kamp mot proteksjonisme og effektiv støtte til et stadig mer globalisert norsk næringsliv.

260

Vi legger senere i vår fremste historiens første stortingsmelding om havets rolle i utenrikspolitikken. Sammen med den nylig fremlagte nasjonale havstrategien viser dette sterk og innovativ interessepolitikk på områder hvor Norge spiller en viktig rolle i verden.

265 For det fjerde: Det har aldri vært viktigere å investere i verdiene samfunnet vårt
bygger på, og som vi ønsker at andre land skal gjenkjenne som sentrale trekk ved
Norge: Frihet, menneskerettigheter, demokrati, likestilling, rettferdighet og
respekt for miljøet.

270 De utgjør kjernen i den norske samfunnsstrukturen, og i vårt internasjonale
engasjement. Dette har i sin tur gitt tunge norske bidrag til realiseringen av FNs
bærekraftsmål, hvor fredsskaping, global utdanning og global helse er sentrale
norske prioriteringer.

275 For det femte: Vi vil styrke ytterligere vår rolle og profil som et land som søker
gode samarbeidsløsninger, og investerer tungt i disse, i nærområdene, i Europa
og globalt.

280 Bare slik kan vi være en troverdig støttespiller for sentrale internasjonale
institusjoner som nå er under større press enn noen gang siden andre
verdenskrig.

285 Disse fem punktene gir essensen i regjeringens utenrikspolitikk i møte med
dagens ytterst krevende omgivelser: ansvarlig realisme.

290 Realisme fordi det utenrikspolitiske alvoret fordrer prioritering av nasjonale
interesser, grunnleggende sikkerhet og velferd. Ansvarlig fordi en velfungerende
regional og global verdensorden forankret i sterke institusjoner og effektivt
samarbeid er avgjørende for realisering av norske interesser.

Ansvarlig realisme betyr en tydelig, men også balansert og veloverveid politikk
når våre verdier og interesser utfordres slik vi ser i dag.

295 Dette gjelder ikke minst i møte med land og aktører med andre politiske
systemer og prioriteringer enn våre egne. Det betyr ikke at vi skal endre eller
underslå viktige verdier. Men det betyr klassisk og kløktig diplomati i møte med
en stadig mer multipolar verdensorden.

300 Ofte vil det bety fokus på resultater mer enn symboler. Mer dialog og mindre
megafon. Å identifisere felles interesser og bygge på disse. Å kombinere fasthet

med ydmykhet og vilje til å forstå andres utgangspunkt.

305

Geopolitikk handler ikke minst om geografi. Dersom jeg skal fremheve en viktig konsekvens av dagens utenrikspolitiske turbulens er det at vi må fokusere mer på våre nærområder.

310 Geografisk nærhet, verdifellesskap og sterke interesser innen økonomi, politikk og sikkerhet trekker i samme retning. Norsk utenrikspolitikk begynner i Europa. Nordiske og viktige europeiske land som Tyskland, Frankrike og Storbritannia blir enda viktigere partnere enn før.

315

Regjeringens vektlegging av Arktis er en sentral dimensjon ved en styrket nærområdepolitikk. Nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområde. Vi legger frem en ny og offensiv nordområdestrategi senere i vår.

320

Det går bra i den norske delen av Arktis. I Nordland, Troms og Finnmark ble det i 2015 skapt 4020 nye bedrifter. Veksten er høyere og arbeidsledigheten lavere enn i resten av landet.

325

Regjeringens nordområdesatsing er i år på 3,4 milliarder kroner, nesten 75 prosent mer enn det som ble foreslått i statsbudsjettet for 2013.

Den viktigste ressursen i nord er ikke fisken eller oljen, men menneskene. Attraktive samfunn, god infrastruktur, gode skoler, universiteter, forskningsmiljøer og interessante arbeidsplasser må til for å skape livskraftige lokalsamfunn.

330

Norge setter nordområdene på verdenskartet. Vi spiller en ledende rolle i arktiske samarbeidsfora som Arktisk råd. Rådet har utviklet seg til den viktigste arenaen for samarbeid i Arktis.

335

Den økte aktiviteten i arktiske havområder stiller høye krav til både norsk beredskap og samarbeidet med de andre arktiske landene om sikkerhet og

beredskap.

Vi gjør viktig diplomatisk arbeid overfor EU for å få frem betydningen av havretten og en god balanse mellom bærekraftig bruk og vern.

345

Den voksende interessen for Arktis gjør at vi må styrke vårt nordområdediplomati ytterligere. Jeg var selv i Brussel for noen uker siden med Arktis høyt på dagsorden.

350 For Norge er havet en levevei. For å kunne bruke havets ressurser, må vi verne om og forvalte det marine miljøet på best mulig måte.

Naboskapet til Russland i nord er en konstant og viktig faktor i norsk nordområdepolitikk. Norge ønsker et godt naboforhold. Jeg ser frem til å møte utenriksminister Sergej Lavrov under en Arktis-konferanse i Arkhangelsk senere i mars.

Vår linje er fast, konsistent og forutsigbar. Vi er gjenkjennelig både i vår vilje og evne til praktisk samarbeid, og i våre holdninger til prinsipielle spørsmål.

360 Sammen med øvrige arktiske stater arbeider vi for et Arktis preget av stabilitet og samarbeid forankret i havretten.

Norge og Russland har et omfattende samarbeid blant annet knyttet til atomsikkerhet, miljø og fiskeriforvaltning i nord, kystvakt og grensesamarbeid i tillegg til folk-til-folk-samarbeidet. Utvidelsen av grenseboersonen til å inkludere hele Neiden trådte i kraft 4. mars, og vi undertegnet i fjor høst en protokoll om varslings av atomhendelser.

I fellesskap fikk vi stanset asylstrømmen over Storskog. En avtale om innsamling av seismikk inntil og langsmed avgrensningsslinjen mellom våre to land vil bli undertegnet i nær fremtid.

I de neste månedene legges det opp til tre kommisjonsmøter med Russland på politisk nivå, i den økonomiske kommisjon, miljøkommisjonen og i atomsikkerhetskommisjonen. Samarbeidet om utdanning og forskning fungerer også godt.

På den annen siden vil vi fortsette å følge nøye med på russisk militær

380 styrkeoppbygging i nord. Bildet preges av modernisering av materiell og utstyr,
nye kapasiteter, større militær aktivitet, mer komplekse øvelser og gjenåpning av
militær infrastruktur i Arktis.

Vi brukte blant annet Natos toppmøte i Warszawa sist sommer til å vende våre
385 alliertes blikk mot den strategiske maritime situasjonen i nord.

De nordiske landene er sentrale partnere i nordområdepolitikken. I en mer
390 urolig verden fremstår det nordiske samarbeidet som stadig viktigere.

De siste årene har vår nordiske hverdag blitt mer direkte påvirket av
internasjonale spørsmål. Krisene rykker nærmere. Utfordringene er flere både
internasjonalt og i våre nærområder.

395

Norge leder i år en rekke nordiske samarbeidsfora. Vi vil bruke denne rollen til å
styrke det nordiske samarbeidet i utenriks- og sikkerhetspolitikken.

Sikkerhetspolitisk er det særlig viktig at vi deler informasjon, vurderinger og
400 forslag til tiltak som legger grunnlaget for felles situasjonsforståelse og
håndtering, også under kriser. Vi deltar i økende grad i hverandres
militærøvelser, i og utenfor Nato, og demonstrerer slik til omverden at nordiske
land tar sikkerhet på alvor.

405 Jeg har tett og løpende kontakt med mine nordiske kolleger. Slik uformell
kontakt og erfaringsutveksling mellom naboland er særs verdifull når det
stormer i verden rundt oss.

410

Stormer gjør det også når vi vender blikket mot resten av Europa. Starten på
utmeldingsforhandlingene mellom EU og Storbritannia er like rundt hjørnet.

Og etter hvert skal et nytt partnerskap mellom aktørene etableres. En
415 omfattende handelsavtale står høyt på britenes ønskeliste. Det gjør også
ordninger for samarbeid mot kriminalitet og terrorisme.

420 Det er viktig at man finner frem til gode løsninger som sikrer et fortsatt tett samarbeid mellom Storbritannia og EU på disse feltene, og ikke minst i utenrikspolitikken. For sjelden har behovet for en sterk europeisk stemme i internasjonal politikk vært større.

425 Regjeringen har tett kontakt med Brussel, London og andre sentrale hovedsteder for å fremme norske interesser i denne prosessen. En hovedprioritet er selvsagt å sikre at vi får på plass nye rammer for vårt økonomiske samkvem med Storbritannia.

430 Vårt klare mål er at nye ordninger, midlertidige eller permanente, vil fortsette å regulere vår handel med Storbritannia så snart landet trer ut av EU og det indre marked.

435 Vi følger også oppmerksomt med på den videre utviklingen i samarbeidet mellom de 27 landene som skal drive EU videre, uten Storbritannia.

Kommisjonen la nettopp frem sine tanker og forslag i en hvitbok om EUs fremtid. Vi må regne med at vi også vil se nye forslag til videre fordyping av EU-samarbeidet om sikkerhets- og forsvarspolitik. Her er det avgjørende at Norge ligger tett på.

440 For EU fortsetter å være Norges desidert viktigste marked og en svært verdifull politisk partner. Regjeringen hegner derfor om EØS-avtalen, som sikrer økonomisk vekst, arbeidsplasser og velferd. Senere i april holder EØS- og EU-ministeren en egen redegjørelse for Stortinget om disse viktige spørsmålene.

445 Det siste året har regjeringens medlemmer bevisst trappet opp kontakten med europeiske kolleger. Vi fremmer norske interesser og formidler våre synspunkter på både brexit-prosessen og Europas utfordringer for øvrig.

450 Vi følger også nøye utviklingen langs EUs grenser. Hele området av kandidatland og potensielle kandidatland til EU er inn i en periode med økt spenning. Konfliktene i Syria og Irak slår inn i Tyrkia, samtidig som den indre spenningen i landet blir stadig mer tilspisset og bekymringsfull.

455 Stabiliteten på Balkan kan ikke lenger tas for gitt. Indre motsetninger, politiske kriser og innblanding fra tredjeland i flere av landene, kan slå over i nye kriser i

regionen. Norge vil øke innsatsen for å sikre stabilitet og utvikling på Vest-Balkan.

460

Siden den såkalte «arabiske våren» i 2011 har konfliktbildet i Midtøsten blitt stadig mer sammensatt, og aktørbildet tilsvarende mer uoversiktlig.

465

Det nye konfliktbildet i Midtøsten faller sammen med en krevende utvikling i landene sør for Sahara og på Afrikas horn og et tiltagende migrasjonspress fra mange afrikanske land.

470

Geopolitisk har Russlands inntreden i regionen, sammen med en mer proaktiv rolle fra regionale aktører, endret parameterne for konflikthåndtering. Det stiller også Tyrkia og Nato overfor en ny sikkerhetspolitisk situasjon. Russland, Iran og Tyrkia har nå den mest sentrale rollen i forhandlingene mellom partene i Syria.

475

For å få på plass en varig og bærekraftig løsning er det imidlertid avgjørende at alle parter i den syriske konflikten bidrar, og FNs rolle vil være helt avgjørende. De FN-ledete Syria-samtalene i Genève forrige uke var et lite skritt i riktig retning.

480

Den internasjonale innsatsen for å bekjempe Isil i Irak og i Syria har gradvis redusert terrororganisasjonens slagkraft. Men krigen mot Isil pågår fortsatt for fullt, og det er en fare for at Isil etablerer seg i andre områder i regionen.

485

Norge bidrar på en rekke fronter til arbeidet for fred og stabilitet i Midtøsten. Det er tidligere vært redegjort fra regjeringens side om Norges innsats i kampen mot Isil. Norge har også bidratt til uttransportering av kjemiske våpen fra Syria og praktisk legge til rette for en forhandlet avtale om Irans atomprogram.

490

Norge tar et stort ansvar som humanitær bidragsyter til sivilbefolkningen som rammes av disse konfliktene. Vi er spesielt oppmerksomme på den pressede situasjonen til forfulgte religiøse minoriteter i regionen. Og vi er en aktiv medspiller i det internasjonale arbeidet for å forebygge- og begrense flykning- og migrasjonsstrømmene mot Europa.

495

Det norske formannskapet i giverlandsgruppen for Palestina (AHLC) er et av Norges viktigste bidrag til arbeidet for fred i Midtøsten. Gruppen er blant de få kanalene som fortsatt samler partene i konflikten mellom israelerne og palestinerne til konstruktive samtaler.

På tross av bred enighet i det internasjonale samfunn om en to-statsløsning, forblir den israelsk/palestinske konflikten uløst. Voldshandlinger og bosetningsutvidelser gjør mulighetsvinduet for løsninger basert på grunnlaget i Oslo-avtalene mindre.

Vår innsats for å bidra til konfliktløsning og stabilisering mellom partene intensiveres, sammen med støtten til fred- og forsoningsinitiativer ellers i regionen. Vi prioriterer støtte til land hvor den politiske utviklingen har tatt en klar positiv retning, slik som Tunisia.

Vi er også engasjert i arbeidet for å løse konflikter på Afrikas horn og i Sahel-regionen.

Situasjonen i Sør-Sudan går fra vondt til verre, nå også med ny hungersnød som rammer millioner av allerede hardt pressede mennesker. Vi har besluttet å bevilge 135 millioner kroner til akutte humanitære behov i 2017. Arbeidet vårt for å bidra til konfliktløsning og stabilitet har fortsatt høy prioritet.

Prioritering av Europa og nærområdene er en sentral konklusjon i Veivalgsmeldingen som legges frem om noen uker. Utenrikspolitisk og i høyeste grad også sikkerhetspolitisk.

Europa arbeider nå for å ta større ansvar for egen sikkerhet. Det får konsekvenser ikke bare for forsvarssamarbeidet mellom europeiske allierte, men også utenrikspolitiske prioriteringer i mye videre forstand.

Vi skal videreføre vår tradisjonelle sikkerhetspolitikk basert på avskrekking og beroligelse. Den dobbelte tilnærmingen har vært effektiv.

Gjennom ny langtidsplan for Forsvaret styrkes forsvaret av Norge og Natos kollektive forsvar.

Vi verken er - eller blir - sterke nok til å forsvare oss alene. Forsvaret av Norge skjer innenfor rammen av det kollektive forsvarssamarbeidet i Nato, hvor alliert forsterkning av Norge øves. Slik oppnår vi forsvarsevne og troverdig avskrekking.

Vi deltar i Natos nye konsept for forsterket fremskutt nærvær i øst, såkalt «enhanced Forward Presence». Vi stiller blant annet med 200 soldater i Litauen i seks måneder nå i 2017, i samarbeid med Tyskland og Nederland. Slik bidrar vi til alliansens avskrekkingsevne, samtidig som vi styrker et allerede tett militært samarbeid med viktige europeiske allierte.

Den kollektive sikkerhetsgarantien fra Nato er nødvendig og må være troverdig. Vi prioriterer derfor å styrke Natos evne til å ivareta kollektivt forsvar i hele alliansens område. Her er viktig arbeid utført, men mye gjenstår. Norge tar ansvar blant annet gjennom å lede en av Natos stående maritime styrker gjennom hele 2017.

Vi har sett et mer selvhevdende Russland de siste årene. Annekteringen av Krim utgjorde ikke bare et alvorlig brudd på folkeretten. Tillit er også blitt brutt. Russiske handlinger skaper usikkerhet.

Det sikkerhetspolitiske bildet i Europa er endret. Vi må gjenoppbygge tillit for å redusere spenningsnivået. Oppfyllelse av Minsk-avtalen vil være et viktig skritt i den retningen.

Vi forholder oss til Russland på en forutsigbar, konsistent, klar og fast måte. Vi må bidra til å redusere tvil, usikkerhet og misforståelser - og dermed potensialet for konflikt og uønsket atferd.

En viktig del av beroligelsespolitikken er at vi forstår og anerkjenner at Russland har legitime sikkerhetsinteresser i Arktis - og at vi derfor er oppmerksomme på disse i vår politikk.

Dette har vært respektert på russisk side, og tjent både norske og allierte interesser i nord. Avskrekking- og beroligelsespolitikken, etablert under den kalde krigen, representerer en konsensus og viktig ramme for norsk sikkerhetspolitikk. Denne videreføres.

Regjeringen viderefører en lang linje i norsk sikkerhetspolitikk i sitt arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning. Vi arbeider systematisk for å nå
580 målet om en verden uten kjernevåpen i tråd med Stortingets enstemmige vedtak av 26. april i fjor.

Reell og varig fremgang på nedrustning oppnås ikke med et pennestrøk, men gjennom full gjennomføring av Ikke-spretningsavtalens (NPT) forpliktelser, og
585 balansert, gjensidig, irreversibel og verifiserbar avskaffelse av kjernevåpen.

Norge fremmet i fjor en resolusjon i FN om verifikasjon med nesten unison oppslutning. Vi vil fortsette arbeidet innenfor FN med å styrke verifikasjonsmekanismene, samtidig som vi vil fortsette det nære samarbeidet vi
590 har med blant andre Storbritannia om dette.

Regjeringen engasjerer seg i det internasjonale arbeidet for å forhindre at ikke-statlige aktører får tilgang til masseødeleggelsesvåpen og kjernefysisk materiale. Det internasjonale atomenergibyrået IAEA spiller en sentral rolle i dette
595 sammen med en rekke andre internasjonale tiltak og initiativer.

Atomavtalen med Iran har styrket arbeidet med å forhindre spredning av atomvåpen. Avtalen er en stor seier for det internasjonale samfunn. Norge har deltatt aktivt. Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA) rapporterte i forrige
600 måned at Iran har fjernet overflødige sentrifuger og infrastruktur fra anrikningsanlegget i Fordow i tråd med sine avtaleforpliktelser.

En av de mest alvorlige utfordringene vi nå står overfor, er Nord-Koreas kjernevåpenprogram og landets utvikling av raketter som kan bære slike våpen.
605 Det internasjonale samfunn må samlet arbeide mot denne utviklingen.

Det internasjonale samfunn må også stå samlet i å fordømme og forhindre bruk av kjemiske våpen, slik vi har sett i Syria. Her fortsetter Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen, OPCW, som har 20 årsjubileum i år, å spille en
610 sentral rolle.

615 Jeg har i min tid som utenriksminister lagt stor vekt på å opprettholde og
forsterke samarbeidet med USA.

Jeg var senest i Washington DC forrige uke og møtte en rekke representanter for
amerikanske myndigheter. Samtalene var gjennomgående positive og Norge
620 oppleves som en viktig alliert og samarbeidspartner i løsningen av regionale og
globale spørsmål. Ikke minst verdsettes freds- og forsoningsarbeidet høyt.

En forutsetning for en slik tett og fortrolig relasjon er at vi fremstår som en
relevant partner. Det viser vi at vi er. Nært militært samarbeid og deltakelse i
625 internasjonale operasjoner er sentralt. Kampen mot Isil står som en viktig
bekreftelse på vår vilje og evne til å ta ansvar.

Jeg har også lagt vekt på å bidra i arbeid knyttet til nedrustning og ikke-
spredning.

630 Skiftende norske regjeringer har prioritert samarbeid med skiftende amerikanske
administrasjoner. USA er vår viktigste allierte. Norge er avhengig av et godt
forhold til USA.

635 Vårt samarbeid med USA har historiske røtter og spenner bredt. Vårt nære
forhold med USA gjør at vi lett kan ta opp saker hvor vi er uenige. Et nylig
eksempel er det amerikanske innreiseforbudet som kom i ny form i går. Dette
gjelder uavhengig av hvem som er president og uavhengig av hvilket parti som
har flertall i Kongressen. Dette opplever jeg at det er bred enighet om i
640 Stortinget.

Den nye administrasjonen til president Trump er bare så vidt i gang. På flere
områder er ennå ikke politikken fastlagt. Vi ser tegn til uheldige endringer på
viktige politikkområder som handel, klima og utviklingspolitikk.

645 De siste ukene har vi imidlertid fått positive signaler som bekrefter USAs
forpliktelser til det transatlantiske samarbeidet og Nato-solidariteten gjennom
Artikkel 5. Og Europa har svart med klar forståelse om økt ansvar for egen
sikkerhet, inkludert vilje til å yte mer til allianseforsvaret.

650 Oppslutningen om Nato har hele tiden vært sterk i Kongressen. Mange

republikanske tungvektene har ved flere anledninger vist dette. Dette budskapet fikk jeg også høre under mitt besøk til USA sist uke.

655

Vi må videre ta innover oss at mange av de drivkreftene som ser ut til å farge nåværende administrasjons dagsorden i USA, er vel så sterkt til stede i Europa og andre steder i verden.

660 Uansett fordrer dagens situasjon strategisk tålmodighet og målrettet engasjement for norske interesser i USA. Vi må ikke minst formidle at et sterkt og samlet Europa er i USAs interesse.

665 Det er vi allerede i gang med. Det sterke og dype forholdet vi har bygget opp over tid, bredt innover i det amerikanske samfunnet, fremstår i dag viktigere enn noen gang.

670 For regjeringen har en normalisering av forholdet mellom Norge og Kina vært prioritert fra første dag. Under mitt besøk i Beijing 19. desember i fjor ble forholdet endelig avklart. Dette er et resultat av langsiktig og tålmodig diplomatisk arbeid.

675 Normaliseringen er et viktig og positivt vendepunkt i forholdet mellom våre to land. I bunn ligger gjensidig respekt og nasjonale interesser.

Kinas rolle i verden vokser, og landet blir stadig viktigere for Norge. Betydningen for norsk økonomi og næringsliv er åpenbar. Gjenopptagelse av
680 forhandlinger om en handelsavtale blir høyt prioritert.

Kina besitter også betydelig politisk innflytelse, i Asia så vel som globalt. Xi Jinpings tydelige budskap om frihandel og mot proteksjonisme i Davos nylig var viktig, og støtten til Paris-avtalen likeså. De er uttrykk for hvordan Kina tar
685 ansvar for multilateralt samarbeid. Timingene kunne ikke vært viktigere.

Samtidig er det klare forskjeller mellom Norge og Kina i synspunkter og holdninger til mange spørsmål. Vi er ikke naive i møte med noen stormakters politikk og maktambisjoner.

690

Det positive er at vi nå har vi muligheter til å utvikle en bred engasjementspolitikk overfor Beijing. Stadig flere kinesiske aktører får kjennskap til norske interesser og posisjoner.

695

Vi samarbeider i konfliktområder som Sør-Sudan og Afghanistan. Og den rekordstore kinesiske delegasjonen til Arctic Frontiers i Tromsø nå i januar ble eksponert for norsk nordområdepolitikk på sitt beste: dypfavnende kunnskap, ansvarlig ressursforvaltning og inkluderende arktisk diplomati.

700

Til grunn for både sikkerhetspolitikken og det bredere arbeidet for en godt organisert verdensorden ligger folkeretten, overbevisningen om at rett går foran

705

makt.

Slik kan vi oppsummere lærdommene etter to verdenskriger på europeisk jord i en setning. Det gjelder for alle land, men ikke minst for små land med regionale stormakter som naboer.

710

Derfor er arbeidet for å bevare og styrke den liberale verdensorden som jeg brukte tid på innledningsvis så viktig. Og aller mest nå, når vi, for første gang på 70 år ser en reell mulighet for systematisk tilbakegang for multilateralt samarbeid. Det må vi gjøre alt vi kan for å unngå.

715

FN er og forblir ryggmargen i internasjonalt samarbeid. Ingen andre organisasjoner har en legitimitet som gjør det mulig å enes om globale normer og hamre ut konkrete fellesløsninger. Den universelle oppslutningen om bærekraftsmålene gir FN en unik politisk plattform.

720

Det enstemmige valget av Antonio Guterres til ny generalsekretær var gledelige nyheter. Han møter store forventninger, og har allerede vist imponerende lederegenskaper.

725

Statsministeren og jeg har allerede møtt Guterres ved flere anledninger. Gjennom FN 70-prosjektet har vi satt en fremtidsrettet dagsorden som generalsekretæren viser både i ord og handling at han setter stor pris på.

Det at vi gjorde dette sammen med land fra andre kontinenter ga oss

gjennomslagskraft. Slik alliansebygging gir resultater, og er også effektiv nettverksbygging for norske interesser.

735 Norge arbeider som kjent for å bli medlem av Sikkerhetsrådet i 2021-22. Dette er et ledd i en langsiktig politikk for å ivareta norske strategiske interesser i FN. Ved siden av å understøtte FN og Sikkerhetsrådets globale og systemiske rolle i verden, vil norsk deltakelse gi muligheter til å fremme andre norske interesser og prioriterte saker.

740 ***

Globalisering og handelsavtaler har gjennom hele etterkrigstiden tjent Norge og verden godt.

745 I møte med nye holdninger og endrede verdisyn i Europa og USA må vi vise i praksis at globalt og multilateralt samarbeid virker til innbyggernes beste.

Globalisering har brakt millioner av mennesker ut av ekstrem fattigdom. Handel og dagens multilaterale system har bidratt sterkt til oppfyllelse av FNs tusenårsmål.

750

Å fortsette denne positive utviklingen krever styrket integrering av fattige land i verdensøkonomien. Det gir tilgang til lokale og globale markeder og åpner for import, investeringer og teknologi.

755

Vi må arbeide for å forhindre økende ulikhet og sikre bedre fordeling. Det handler om god og fremtidsrettet nasjonal politikk, med vekt ikke minst på nasjonal ressursmobilisering, utdanning og evne til omstilling.

760 Proteksjonisme er feil medisin. For Norge er og blir det multilaterale handelssystemet i WTO vårt sentrale utenriksøkonomiske rammeverk, supplert med bilaterale frihandelsavtaler.

WTO er unikt ved at alle verdens land har tilsvarende rettigheter og plikter, følger samme regler, har åpenhet og dialog om politikken og er bundet av forpliktende tvisteløsning.

765

Svekkes WTOs troverdighet og disiplin, risikerer vi at store land og økonomier

770 utnytter sin maktposisjon og tar seg til rette. Da kan handelskrig være neste.

Mot dette bakteppet var jeg vert for et uformelt ministermøte som samlet 25 ministre med ansvar for WTO i Oslo i fjor høst. Derfor engasjerer vi oss også sterkt i forberedelsene til WTOs neste ministerkonferanse i desember i
775 Argentina.

World Economic Forums globale risikorapport for 2017 setter ekstremvær på
780 toppen av listen over trusler mot den globale økonomien. Naturkatastrofer, vannmangel og manglende tilpasning til klimaendringer er også blant de fem høyest rangerte risikofaktorene.

Av hensyn til klimaet, men også den globale økonomien og vår egen og andres
785 sikkerhet, er det viktig at Norge følger opp Parisavtalen. Det gjelder på hjemmebane og gjennom fortsatt høyt nivå på finansering av utslippsreduksjoner og klimatilpasning i utviklingsland.

790 Årets redegjørelse handler mye om nærområdene, sikkerhetspolitikk og arbeid for å styrke det multilaterale rammeverket som betyr så mye for Norge. Dette følger av dagens utenrikspolitiske alvor, og regjeringens klare holdning om å prioritere nasjonale interesser.

795 Men det er ingen motsetning mellom en interessebasert politikk og bidragene våre til fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling. Vi viser i praksis hvordan integrasjon av utenriks- og utviklingspolitikk øker vårt samlede utenrikspolitiske handlingsrom.

800 Økt innsats inn mot sårbare stater skaper grunnlag for utvikling. Vellykket utvikling forebygger store migrasjonsbølger og reduserer grunnlag for radikalisering og terrorisme. Utvikling skaper vekst som igjen øker markedsmuligheter for norsk næringsliv.

805 Menneskerettighetene ligger i bunn for både utenriks- og utviklingspolitikken. Ytringsfrihet, beskyttelse av minoriteter og kamp mot dødsstraff står sentralt.

Det samme gjør kvinner, likestilling og rettighetene til LHBTI-personer.

810

Jeg ser frem til å komme til Stortinget denne våren med en egen melding om bærekraftsmålene og sentrale spørsmål i norsk utviklingspolitikk. Ikke minst for å gjøre opp status og drøfte utsikter for viktige politikkområder som utdanning, helse, miljø/klima og næringsutvikling i fattige land.

815

Jeg prioriterer i dag noen perspektiver på humanitær bistand. Det humanitære budsjettet har aldri vært høyere. For første gang budsjetterer Norge med over fem milliarder kroner i humanitær respons på kriser og konflikt.

820

Det er en økning på over 50 prosent siden regjeringen tiltrådte. Norge er det femte største giverlandet til Syria og regionen med et samlet bidrag på rundt 2,7 milliarder kroner i 2016.

FN anslår at oppunder 130 millioner mennesker har behov for nødhjelp.

825

Appellene for 2017 er større enn noensinne.

Humanitær bistand handler i første rekke om umiddelbar livreddende innsats. Humanitærretten og de humanitære prinsippene ligger til grunn.

830

Vi har også et ansvar for å skape utviklingsmuligheter og framtidshåp i områder med krig og kriser.

Derfor har regjeringen trappet opp innsatsen for rydding av miner og klaseammunisjon.

835

Derfor vil vi der det er mulig bytte ut matvarehjelp med kontanter og såkorn for å bidra til matproduksjon og stimulere lokale markeder.

Derfor vil vi videreføre den internasjonale pådriverrollen for utdanning i kriser.

840

Det er også viktigere enn noensinne at Norge deltar aktivt i det internasjonale samarbeidet om å finne bærekraftige løsninger på flyktningkrisen.

845

Når flyktninger og migranter får oppmerksomhet i mediebildet, så skal vi ikke glemme alle som er fordrevet i sine egne land, for eksempel i det nordøstlige Nigeria der 1,8 millioner er tvunget bort fra hjemmene sine på grunn av

terrororganisasjonen Boko Haram.

850 På den nylig avholdte giverkonferansen for landene rundt Tsjadsjøen i Oslo annonserte vi 1,6 milliarder kroner i humanitær bistand og utviklingsbistand for 2017;2019 til de minst elleve millioner menneskene som trenger humanitær bistand på grunn av krisen i regionen.

855 Boko Harams bestialske handlinger er dessverre bare ett av mange eksempler på at jenter og kvinner er særlig sårbare i dagens væpnede konflikter. Regjeringen prioriterer kjønnsperspektivet også i den humanitære bistanden. Det betyr støtte til jenters utdanning og til seksuelle og reproduktive rettigheter.

860 Trump-administrasjonens beslutning om å nekte støtte til utviklingsrettede helseorganisasjoner som informerer om abort som del av helsetilbudet, er sterkt beklagelig.

865 Norge har nylig bevilget 85 millioner som skal gå til organisasjoner som rammes av disse restriksjonene og vil videreføre samarbeidet med likesinnede land om å motarbeide virkningene av slik politikk. Norge vil videreføre sitt internasjonale engasjement for å forsvare og styrke kvinners rettigheter både i FN og på land-nivå.

870 President,

Dette er den siste utenrikspolitiske redegjørelse i denne stortingsperioden. Det har vært en krevende tid for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk.

875 Regjeringen har derfor lagt vekt på tydelighet, forutsigbarhet, prioritering av det viktigste og investeringer i forpliktende internasjonalt samarbeid. Bærekraftsmålene og Paris-avtalen fra 2015 var viktige globale gjennombrudd som legger sentrale føringer på norsk politikk, både hjemme og ute.

880 Vi har oppnådd mye på de siste fire årene.

- I en svært utfordrende tid har vi opprettholdt enighet i denne sal om hovedlinjene i utenrikspolitikken. Samarbeidet med Stortinget har vært godt og nært. Det har vært viktig.

885

- Vi har ført en stødig og tydelig sikkerhetspolitikk med tunge investeringer i forsvaret; i samarbeid med våre viktigste allierte i Europa og Nato.

890 - Vi har videreført og styrket nordområdepolitikken i en tid med økt geopolitisk spenning, lave oljepriser og økt bekymring for klimaendringene.

- Tålmodig og slitesterkt diplomati resulterte i en balansert og god avtale om gjenopptagelse av fulle diplomatiske forbindelser mellom Norge og Kina.

895

- Vi har ført en fremtidsrettet utviklingspolitikk forankret i bærekraftsmålene, med dobling av utdanningsbistanden, sterk økning av humanitær bistand og en ambisiøs global helsepolitikk som sentrale milepæler.

900 - Vi har utviklet videre et effektivt norsk fredsdiplomati, blant annet i Colombia og Filippinene; forankret i en overordnet strategi for norsk innsats i sårbare stater.

905 - Og sist men ikke minst: Vi har økt innsatsen for norsk næringsliv og norske borgere i utlandet. Mer enn 1,3 millioner konsulære henvendelser er håndtert siden høsten 2013, inkludert noen svært krevende frihetsberøvelses- og fengslingssaker.

910 Disse punktene summerer seg opp til den ansvarlige realismen jeg omtalte tidligere i redegjørelsen. Kompromissløst arbeid for norske interesser. Omfattende innsats for å styrke det multilaterale rammeverket. For å sikre gevinstene fra 70 års arbeid med å bygge en velfungerende verdensorden. For at rett fortsatt skal gå foran makt.

915

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

Redegjørelse i Stortinget, Utenriks, Utenrikspolitikk

920

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/ansvarlig-realisme>